

Etiske krav i anskaffelse av kaffeautomater og kontormateriell – DSS

Dette caset beskriver hvordan Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS) har innført rutiner for etisk handel, hvordan den er brukt i anskaffelsen av leasing og kjøp av kaffeautomater inkludert kaffe, te og kakao, og oppfølging av avtale om kjøp av papir til høyvolumsprintere.

Tall & fakta: 	Antall årsverk i DSS	Ca. 700
	Antall ansatte i innkjøp konsern	15
	Årlig innkjøpsbudsjett	Ca. 216 MNOK

Bakgrunn og utgangspunkt

DSS utviklet og implementerte rutine for samfunnsansvar som også ivaretar etisk handel i 2018. Som en del av implementeringen av rutinen ble det innført risikovurdering av alle anskaffelser som en del av anskaffelsesstrategien. Ved oppstart av enhver anskaffelse (over 100.000 NOK) skal varen risikovurderes ut ifra DFØ sine høyrisikokategorier. Dersom anskaffelsen vurderes som en høyrisikoanskaffelse skal fagansvarlig for samfunnsansvar inkluderes i anskaffelsen for å bistå i å utvikle og tilpasse krav. Fagressurs hos DSS er en ansatt som har tatt kurs og vært på seminarer innen ivaretagelse av etisk handel. Fagressurs, anskaffelsesrådgiver og fagavdeling gjennomfører oppstartsmøte hvor det blant annet diskuteres hvilke minimumskrav som bør stilles i anskaffelsen. Deretter vurderes det videre om man skal stille krav utover minimumsnivå. Dersom verdi og omfang på kontrakten tilsier det stilles det kontraktsvilkår til etisk handel. DSS benytter DFØ sin mal for kontraktsvilkår for ivaretagelse av menneskerettigheter i leverandørkjeden. Dersom verdi, omfang og anskaffelsens gjenstand legger til rette for det, vil det stilles krav til etisk handel i kravspesifikasjonen. Når kontrakt er tildelt og signert overføres den til fagavdelingen i sin helhet, som i stor grad tar seg av kontraktsoppfølgingen. Seksjon for anskaffelser gjør stikkprøvekontroller av ivaretagelse av samfunnsansvar i inngåtte kontrakter.

Case 1 – Anskaffelse av kaffeautomat og drikkevarer for departementsfellesskapet

Anskaffelsen omfatter leasing og kjøp av kaffemaskiner og kjøp av tilhørende forbruksvarer som kaffe, te og kakao. Anskaffelsen har en verdi på 10-15 MNOK. Anskaffelsen skal kunngjøres før jul 2020. DSS har begynt med kravspesifikasjonen (september 2020) hvor man ønsker å stille krav til Fair Trade eller lignende til sertifiseringsordning til drikkevarene, men det vurderes som vanskeligere å stille krav til maskinene. Det planlegges for at tilbydere skal oppgi hvor produktene er produsert (verdikjeden). Det har også blitt diskutert hvordan man skal stille krav til merkevareordning (Fair Trade eller lignende). Eksempelvis: skal det være absolutte krav eller en prosentandel? DSS vurderer det som lettere å stille krav til merkevareordning enn å be om produktdatablad, da de ikke har fagkunnskap eller kapasitet til å vurdere om produktet er iht. etiske krav ut fra produktdatablad eller lignende dokumentasjon. Kaffe og drikkevarer er vurdert som et godt produkt å stille krav til merkevareordning da det er god tilgang på dette i markedet. DSS skal også ha med kontraktsvilkår om etisk handel hvor de tar sikte på å gjennomføre oppfølging av disse kravene etter at kontrakt er tildelt. Siden kontraktsoppfølging av etiske krav er relativt nytt for fagavdelingene, vil seksjon for anskaffelser bistå i oppfølgingen av leverandør. DSS har ikke gjennomført markedsdialog på etiske krav i denne anskaffelsen.

Erfaringer:

- DSS ser at det i noen markeder er enklere å stille gode etiske krav i konkurransene. Et enkelt og godt krav er å stille krav til merkevareordninger i kravspesifikasjonen ved kjøp av varer hvor det i utstrakt grad finnes og benyttes merkevareordninger (f.eks. Fair Trade).
- Det finnes lite veiledning på produktnivå som kan benyttes i anskaffelser. Man må i stor grad selv gjøre undersøkelser i alle de ulike markedene, og dette tar svært mye tid i innkjøpernes travle arbeidshverdag.

CASE 2 – Kontraktoppfølging av kontorpapir

DSS har kun gjennomført stikkprøvekontroll av oppfylging av etiske krav i en eksisterende kontrakt. Produktet de fulgte opp kravene på var papir til høyvolumsprinter. DSS sendte ut egrerapporteringsskjema som ligger på anskaffelser.no. DSS fikk svar fra leverandøren og etterspurte noe mer informasjon om blant annet lokasjonen til fabrikkene som produserte papiret. De fikk dokumenter på spansk som de prøvde å oversette, men det var utfordrende. Leverandørene hadde et veldig godt system for internkontroll som gjorde at de stolte på at den informasjonen de mottok var korrekt. DSS fikk sjekket leverandørens Code of conduct (CoC) og formidling av denne til underleverandører. Kommunikasjonen med leverandøren var god, og leverandøren var fornøyd med at DSS fulgte opp etiske krav. Leverandøren var vant med slike kontroller fra Sverige.

Erfaringer:

- DSS sitter igjen med et inntrykk av at kontrollen av etiske krav i kontrakt var mer en «papirøvelse» enn en faktisk kontroll. De var usikre på informasjonen de fikk, og i hvilken grad denne var korrekt. Siden det ikke er mulig med en stedlig kontroll for å sjekke forholdene på fabrikk, måtte man stole på de papirene man fikk fra leverandør.
- DSS har mange kontrakter hvor forvaltning og kontraktoppfølging ligger til fagavdelingene, inkl. krav til samfunnsansvar. Dette er utfordrende fordi kompetansen om etisk handel i stor grad ligger hos seksjon for anskaffelser. Som en del av internkontrollen i DSS gjennomfører seksjon for anskaffelser stikkprøvekontroller et par ganger i året på samfunnsansvar, og siden dette skal fordeles på klima- og miljøoppfølging, lønns- og arbeidsvilkår i tjenestekontrakter og etiske hensyn, blir det få kontrakter man rekker å kontrollere. De siste to årene er det dermed kun gjennomført kontraktoppfølging av etiske krav en gang. Seksjon for anskaffelser har utviklet et malverk og en rutine for oppfølging av samfunnsansvar i kontrakter, og ønsker å gjennomføre opplæring i fagavdelingene for å styrke kompetansen i hele organisasjonen.

Suksesskriterier

Basert på de erfaringene DSS har gjort seg så langt trekkes følgende kriterier frem som spesielt viktige for å lykkes med å stille, og følge opp, sosiale krav i anskaffelser:

Engasjerte ledere: Personlig engasjement kan være avgjørende for å skape god forankring og fremdrift i arbeidet. I DSS har lederen for seksjonen for anskaffelser hatt engasjement for etisk handel. Dette har ført til at temaet har blitt prioritert og at arbeidet har hatt god fremdrift.

Inkluder fagpersoner: Sørg for å ha et godt diskusjonsklima i anskaffelsesteamet. Det er viktig å få med alle parter fra fag til innkjøp og juridisk. Fagkunnskap på det man skal kjøpe er viktig, men vanskelig. Derfor er det viktig med åpen og god kommunikasjon med fagavdelingen.

Begynn enkelt: Tenk enkelt før man begynner med mer kompliserte krav. Det viktigste er å ha gode krav som det faktisk lar seg gjøre å følge opp. Eksempelvis er bruk av merkevareordninger som krav i anskaffelser – når det er god tilgang på dette i markedet – en enkel og effektiv måte å stille krav til etisk handel.

Linker:

DFØs liste over produktkategorier med høy risiko: <https://bit.ly/3f3Oqjq>
Rutine for ivaretagelse av samfunnsansvar i anskaffelser: Se dokument 5

Kontaktpersoner

DSS: Stine Risdal Eriksen, Fagansvarlig for samfunnsansvar, Stine-Risdal.Eriksen@dss.dep.no
DSS: Hanna Meland, Seksjonsleder anskaffelser, hanna.meland@dss.dep.no
DFØ: Jenny Åhlström, Senior rådgiver, Mobil 905 80 673, Jenny.Ahlstrom@dfo.no